

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De plaats van den Christen in dezen tijd. V. (Slot.) — Uit de Schrift: Perspectief. (Rom. 3:17; Luc. 1:79.) — Kerkelijk Leven: Een klacht van Ds J. J. Buskes. — Pop. Wet. Schetsen: De psychische ontwikkeling van den mensch tusschen zijn dertigste en vijftigste jaar. II. — Lit. en Kunst: Nog eens weer: Noodige waarschuwing. — Uit de Historie: De Vereeniging van 1892. XIII. — Zending en Evangelisatie: Evangelisatie-motieven uit de werken van Mevr. Bosboom-Toussaint. III. — Peraschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De plaats van den Christen in dezen tijd.

V. (Slot.)

Evenals Jesaja heeft ook de Christen van dezen tijd als kind van zijn tijd te belijden als een onreine te wonen „in het midden eens volks, dat onrein van lippen is” (Jes. 6:5).

De eisch echter is en blijft: „Een iegelijk, die den naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid” (2 Tim. 2:19b).

Ons past dus allerminst een hooghartig veroordeelen zonder meer van den geest onzer eeuw, alsof wij slechts afkeurende toeschouwers en niet veelmeer mede-schuldigen zouden zijn!

Niet, dat die houding niet gevonden wordt; ja, wij neigen er gemakkelijk en gaarne toe.

Het is de fout, ja de zonde van het separatisme, dat in wortel en vrucht farizeeusch is.³⁹⁾

Wij herinnerden reeds eerder aan de roerende gebedsklacht van den profeet (Jes. 63:17): „Heere, waarom doet Gij ons van Uwe wegen dwalen, waarom verslegt Gij ons hart, dat wij U niet vreezen?” Hier beluistert ge geen separatisme; geen eigengerechtig beschuldigen van anderen, terwijl men vanuit de hoogte van eigen vroomheid laag op dezen neerzielt! Neen: ons — ons — wij!

Deze merkwaardige woorden, die oppervlakkig aangehoord wel een verontschuldiging schijnen, houden in werkelijkheid boetvaardige zelfbeschuldiging in: de bidder weet zich één met zijn schuldige volk; vrees voor hen en dus ook voor zichzelf het oordeel der verhanding!

Heere der heirscharen! Breng ons weder!

Immers moest het zóó zijn, dat temidden van een stuifwolk, uit zijn evenwicht geslagen geslacht de Christen kon zeggen: „Zie op ons”, en dat ook degenen, die „buiten zijn”, konden zien, dat zij met Jezus geweest waren — in Zijn gemeenschap, uit de volheid Zijner genade levend!

Wordt dat nog wel gezien?

Neen, wij willen niet voorbijzien, dat ze nog wel gevonden worden, zulke levende getuigen, doch... is het niet te weinig regel en te veel uitzondering?

Iets anders is er, dat helaas duidelijk geconstateerd moet worden: dat de geest van den tijd ook in onze kringen zijn duizenden zoo niet meerderen verslaat!

Wij spraken over de moderne huwelijks- en gezinsbeschouwingen. Moest ook in Christelijken kring niet worden getoond tegen „zelfvertering”, omdat neo-malthusianistische opvattingen en praktijken besmettend bleken gewerkt te hebben? Waarom zouden wij slechts vaag aanduiden?

In December 1932 verscheen van de hand van Ds F. Tollenaar, Geref. predikant te Den Helder, een populaire brochure onder den titel „Het erfdeel des Heeren”.

³⁹⁾ Ds J. G. Woelderink, „Separatisme en Wereldgeijverigheid”, met als ondertitel „Twee gevaren voor ons godsdienstig en kerkelijk leven”. Separatisme wordt daar (blz. 9) gedefinieerd als een verkeerd verstaan van die separatie, waarmee God Zijn volk en Kerk afzondert van de wereld.

Dan wordt deze afzondering als een scheiding van natuurlijke aard gezien en het doel der afzondering, de dienst van den levenden God, in deze natuurlijke scheiding gezocht, zoodat deze in zich zelf iets heiligs wordt.

Ds W. wijst op de groote gevaren, die van de zijde van separatisme, zoowel als van wereldgeijverigheid ons geestelijke (ook ons politieke) leven bedreigen. Zie op blz. 35 de bespreking van art. 14, Program S. G. P.

In zijn „Woord Vooraf” begint de schrijver met deze woorden: „Men kan zijn oogen in onze dagen niet meer sluiten voor het feit, dat het Neo-Malthusianisme geweldige vorderingen maakt. Ook in de positief Christelijke kringen wordt een stille, maar niettemin hardnekkige propaganda gevoerd voor dit stelsel.” Terecht wordt van een zonde in deze gesproken, die „aan het geloofsleven ontzaglijke schade toebrengt.” Op bladz. 11 worden cijfers genoemd. Ontleend zijn deze aan een onderzoek door den Rotterdamse medicus Dr. Sanders, ingesteld over p.m. 25.000 gezinnen gedurende de laatste 50 jaar. Het aantal behoort blijkt wel sterk teruggelopen te zijn, doch het pijnlijks is wel, dat de godsdienstige overtuiging weinig van invloed schijnt te zijn. „De invloed van de Kerk houdt op aan den drempel van de slaapkamer”, aldus Dr. Sanders.

We nemen enkele cijfers over: Sedert 1879 tot 1928 is er bij de Roomschen een daling te constateeren van 70 pCt. „Verwondert u wellicht. Uw verwondering zal klimmen tot verbazing zoo niet tot verbijstering: in „Hervormde kringen” een daling van 77 pCt.; tenslotte „bij de Calvinisten” ook een achteruitgang van 70 pCt. Waar gaat dat heen? Liever: waar zijn we reeds beland?

Ge staart nog op die cijfers, die nog vragen genoeg doen rijzen. Er zijn bezwaren: „Hervormde kringen” is in deze materie al even weinig zeggend als wanneer ook; en wie zijn hier precies „de Calvinisten”?

Ik Ben zoo vrij geweest den schrijver hiernaar te vragen en deze was zoo vriendelijk mij onmiddellijk in te lichten. Dr. Sanders heeft hier onder Calvinisten begrepen: Gereformeerden, Christelijke Gereformeerden, Oud Gereformeerden en nog enkele kleinere groepen. Letterlijk schreef Ds Tollenaar mij: „Uw bezwaar, dat die cijfers voor de Hervormden weinig zeggen, hebben de Gereformeerden aangevoerd voor de groep „Calvinisten” en de Roomschen hebben heftig geprotesteerd, dat onder hun rubriek ook afvalligen worden gerekend. Intusschen de daling van het geboortecijfer gaat door, maar niet één groep neemt de verantwoordelijkheid op zich”.

Helaas! Droeve verachtering!

O, wij weten, dat veler moeilijkheden en zorgen groot zijn, maar als iemand waarlijk Christen is, dan ziet hij het huwelijk nog steeds in het licht van ons oude huwelijksformulier, dat wel verre van verouderd te zijn juist up to date is en wegen ter genezing aanwijst, omdat het de Waarheid Gods tot achtergrond heeft.

Dan wordt er geloofd, dat God de gehuwden altijd zal bijstaan, „ook wanneer men zulks allerminst verwacht”. Het Christelijk huwelijk heeft hechter fundament dan het humanistisch-romantische van liefde-zonder-meer; het Christelijk huwelijk, dat de crises, die in elk huwelijksleven ontstaan, alleen kan overwinnen.

Huwelijk en gezin! Deze beide pijlers van ons maatschappelijk leven worden ernstig bedreigd.⁴⁰⁾

Wij herinnerden u reeds aan de poging van het Bolsjewisme om het gezinsleven radicaal te verwoesten en uit te roeien. De gevolgen blijven in Rusland dan ook niet uit. Calvijn zeide niet teveel in zijn krasse uitspraak: „Denk U het huwelijk en het gezin weg en de wereld verandert in een beestenstal”.

Vergeeten wij niet, dat de mensch der zonde, als hij zich uitleeft in brutaal vertrappen van Gods ordnantien, vaak beneden het dierlijke wegzinkt!

Deze aanval is wel de meest openlijke doch zeker niet de gevaarlijkste. De geheele ontwikkeling der laatste decennien bevat meerdere factoren, die zóóal niet direct ontbindend, toch los-

⁴⁰⁾ Dr. G. B. Brillenburg Wurth op cit. blz. 63: „Hier is de nood zóó groot, dat sommigen alleen maar meer kunnen wanhopen en alle uitzicht op redding hebben opgegeven. En was dat inderdaad terecht, dan stond het er ook met heel onze wereld en heel het menschelijk leven hopeloos voor. Want — vergeeten wij dat toch niet — de familie, het gezin is nu eenmaal de cel van onze menselijke samenleving. En daarom, was die niet meer te redden, dan dienden wij ook voor heel die samenleving alle hoop te laten varen.”

rafelend inwerken op den gezinsband. Ook in Christelijken kring werd dit vaak niet duidelijk genoeg ingezien; dus werden de gevaren onderschat.

Wat was in de dagen van den schoolstrijd de band innig tusschen gezin en Chr. School! Dit was in beider belang. Sinds de z.g. „gelijkstelling” is er in dit opzicht veel veranderd, doch niet verbeterd. Integendeel!⁴¹⁾

Gezin en school komen steeds losser naast elkander te staan en het is een ernstige verwaarloozing van de gezinstak als te veel aan de school wordt overgelaten, alsof in de derde vraag bij den Heiligen Doop enkel gesproken wordt van „te doen (en te helpen) onderwijzen” en niet allereerst ook het „naar vermogen onderwijzen” der ouders ge-eisch wordt.

Hoe komt het, dat ondanks het Christelijk Onderwijs de Bijbelkennis bij vele catechisanten veel, soms ontstellend veel te wenschen overlaat? Een vergrijpsde collega gaf mij eens dit antwoord: „Het wordt in de gezinnen niet onderhouden”. Christelijke School, Zondagsschool, Knapen-, Jongelings-, Meisjesverenigingen — uitmendend, doch zij ontslaan het gezin niet van zijn taak en roeping!

In een maatschappij, waarin het gezinsleven bedreigd wordt, heeft de Christen niet het minst ook in zijn gezinsleven te getuigen — te getuigen als steeds door woord en daad!

Het Christelijk gezin versta zijn dure roeping, allereerst tegenover zichzelf (d.i. tegenover de eigen leden) doch ook tegenover de wereld, in welker midden het tot openbaring heeft te komen.

Het Christelijk gezin.⁴²⁾ Met deze aanduiding wordt niet steeds hetzelfde bedoeld.

Kuyper⁴³⁾ maakt deze onderscheiding: „Het (huis)gezin is Christelijk in tegenstelling met het heidensche Gezin, zoo het leeft naar de gezinswet en gezinsusantie, die in Christelijke landen ten regel zijn gesteld. Het is Christelijk in tegenstelling met het wereldsche Gezin, zoo er gemeenschappelijke vereering van God in Christus onder de leiding van het Gezinshoofd als Gezinspriester plaats grijpt. Maar Christelijk in geestelijken zin is het in tegenstelling met het dood-orthodoxe Gezin dan eerst, als de Geest des Heeren in alle levensbetrekkingen doordringt en de liefde Christi heel het samenleven doorademt”. In dit laatste geval worden de verhoudingen in den familiekring geëld en geheiligd door het zout des Evangelies en komt de heerlijkheid van het gezinsleven aan den dag.

Wel is het gezin scheppingsordinantie, doch het is door de zonde aangetast en alleen door de Gemeene Gratie voor algeheele vernieling bewaard.⁴⁴⁾ In deze blijkt echter als op ieder terrein, dat de bijzondere genade in beginsel herstelt en tot ontplooiing brengt, wat met de schepping door God gegeven werd.

Onze bede zij, dat zulks juist in onzen tijd overvloediger het geval worde!

Uit zulke gezinnen worden als uit gezond-gemaakte cellen Kerk, Staat en Maatschappij gebouwd.

Van communistisch standpunt is het volkomen logisch, dat men het „burgerlijke” gezin vernietigen wil⁴⁵⁾; in hun staatsvorm past geen verband, dat souvereiniteit in eigen kring eischen moet krachtens zijn aard en wezen. Het commu-

⁴¹⁾ De „dwaling”, dat de schoolstrijd volstreden, wij „gewonnen” is, laten wij nu natuurlijk onbesproken.

⁴²⁾ Zie Dr. H. Bavinck, „Het Chr. Huisgezin” en vooral ook Dr. A. Kuyper in „De Gemeene Gratie” 3de deel (3de druk, blz. 295—374 over „Het Huisgezin”).

⁴³⁾ Kuyper op cit. blz. 329.

⁴⁴⁾ Kuyper, op cit. blz. 310 e.v.

⁴⁵⁾ Verg. A. Hijmans, arts, die in „Predikant en Dokter”, 3de jaargang, no. 4 en 5, blz. 142 e.v., schrijft over „Oorzaak en bestrijding van zedeloosheid onder de tegenwoordige jeugd”; op blz. 155 in een noot geeft hij veel litteratuur juist over dit punt.

Hij wijst er op, dat wij het gezin in zijn primaire betekenis voor de vorming der jeugd hebben te laten gelden en komt, gezien het tekort schieten der gezinnen tot de conclusie (blz. 164) „dat het probleem van de jeugd... vóór alles een probleem van de ouderen is”. „Tot hen hebben wij ons allereerst te richten, hen aansprakelijk te stellen, hen allereerst te stellen voor hun eigen debacel”.

le Middelleersche Gera-
nmissie. En allelaan
een keurig woord, men

gebergte heen

acht.

kind:

ter ontvangen.

waarheid Gods te allen
rein mocht verkondig
k des Heeren ten zegre.

itspreken, dat de kerke
erkgebouw is nu wel al
ben ontvangen wat de
voor kunnen betalen, bij
j hopen dit in de troos-
aar dringen er ernstig op
en en ons niet met en

de kerken ons deze dra-
nnen zijn, niet elk jaar
nize quaestor in finan-
ning van den Penning-

namens de kerken oppe-
nen.

D. H.

ber-lichting.

kunnen wij thuis mede-
— heeft opgebracht.
usje daalde een weinig
geleegd, overtreft den

nen noot van het V.U.
rvoor wordt gespaard
en hondersten geboorte-
ig aan Directeuren de
l worden aangehouden, te
Wis- en Natuurkundige

dit doel zouden kunne
m—Okma het initiatief
kleine bedragen. Door
te komen tot een groot
iets kunnen uitrichten
naukundige Faculteit der

usje aan bij haar plan-
nej, A. C. v. Oversteeg.

Onderwijs?

DENHIL

Dr. K. DIJK,

icipieel, goed en goed-
De Rotterdamer.

materiaal bevat. Warm
Onze Faculteit

van de nieuwe propa-
gloof, dat deze brocht
daande kinderen har
e School met den tijds

uitgevoerd.

ordeelge condities.

LE COINTRE

„De Harp”

akbijlage

PIJLMAN

en U zult algeheek

en.

65 - Amsterdam

BOEKJE NGEN

stratie enz. voegden
uit een practisch
laats kan vinden en
behoefte van worden

praktijk gebieken
het huisbezoek te
teekend en daardoor
en. Losbladig, opdat
e van straat of wijk
idje van uit de wijk
worden verwijderd
k overhandigd. De
k.

deus werk, zal deze

en voor de lijstjes
is op aanvraag.

TRE — GOES

nisme vernietigt de persoonlijkheid, wil de uniforme massa-mensch. Doch geheel onjuist is, als soms beweerd wordt, dat het gezin feitelijk egoïsten kweekt; onsociale wezens! Egoïst behoeft de mensch, die zondaar is, niet gemaakt te worden. Zeker het gezin is als een huis: een afgesloten ruimte, doch niet zonder deuren en ramen! Een gezond Christelijk gezinsleven zal zaden van Gods-vrucht zaaien en daardoor juist het egoïsme bestrijden; er wordt samenleven geleerd; dienen; buigen onder tucht!

Nog steeds geldt voor ieder terrein des levens:

"Hij, die op U vertrouwt
Uw wetten onderhoudt
Vindt daarin grooten loon". (Ps. 19.)

Daarom: noodig en hier en overal is, dat de ordeningen Gods worden erkend, beleden en beleefd.

Gods Woord blijve de norm en niet de daad van de „vrije scheppende persoonlijkheid” van den fascist. Al komt men dan op maatschappelijk terrein b.v. soms tot het aanprijzen van dezelfde maatregelen tegen het bederf onzer dagen, het beginsel is toch anders. De Christen beseft in het diepst zijner ziel, dat hij verantwoordelijk ambtsdrager is, gebonden aan Gods wet.

Niet de mythe, doch de waarheid Gods beziele tot alle goed werk.

De Christen zij profeet: Zijn naam belijden. Zij priester: zichzelf als een levend dankoffer Gode offeren. Men spreekt, dat in onzen dag offers noodig zijn. De mensch van nature is en blijft egoïst en graait naar zich toe, wat anderen ten goede kon komen (cumulatief!).

De Christen, die leeft uit het Offer, toone zich nu ook bereid tot offers; hun tot een getuigenis! Zij koning door te strijden tegen de goden dezer eeuw, onder de kruisbanier van koning Jezus.

De kwestie van „gezag en vrijheid” werd tot een probleem.

Gezag wordt als dwang, vrijheid als losbandigheid beschouwd.

Zoo worden die beide tegenstellingen.

De moderne mensch zal nimmer de synthese vinden. „De kinderen des Koninkrijks” wordt dit evenwel geopenbaard.

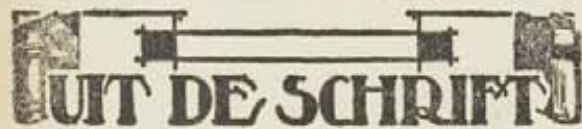
Zij, die gewillig gemaakt, leerden bukken onder het gezag van Hem, Die de Waarheid is. „Indien dan de Zoon U zal vrijgemaakt hebben, zoo zult gij waarlijk vrij zijn” — om te staan en te wandelen in de vrijheid, waarmede Christus vrijmaakt. Vrijheid uit waarheid verkregen!

Daarom zij het door Gods genade onder ons gelijk het Societas-lied⁴⁶⁾ zingt:

Geen ijdele klanken, geen valsche schijn
Maar heerlijk wezen moet zij ons zijn:
Libertas ex Veritate!⁴⁶⁾

Vinkeveen. (U.) P. A. A. KLÜSENER, V.D.M.

⁴⁶⁾ Deze inleiding werd (eenigszins verkort) gehouden voor een Reunienkring der Societas Studiosorum Reformatorem, welke organisatie tot zinspreuk heeft: „Libertas ex Veritate”, d.i. vrijheid uit waarheid (verkregen); dus ontleend aan het zooveel aangeduide Joh. 8:36.

UIT DE SCHRIFT
Perspectief.
...en den weg des vredes hebben zij niet
geland.... Rom. 3:17.
om onze voeten te richten op den weg des
vredes.... Luc. 1:79.

Scherper kan de ellende van den mensch zonder God niet worden gezegd dan in dat vreeselijke woord, waarin Paulus naar Rome schreef, hoe de menscheit is: den weg des vredes hebben zij niet gekend.

De weg des vredes, dat is de weg, die naar den vrede leidt.

Vrede, dat is de toestand van volkomen en storeloos geluk, de toestand, waarin „er niets meer te wenschen overblijft”. Waarin alle dissonanten zijn verstomd en vervangen door eeuwige levensharmonie. Waarin alle leed is weggedaan en de laatste traan van de oogen is weggewischt. Waarin zelfs de schaduw, die de zonde zoo vaak over ons leven werpt, is weggevaagd door Gods eigen hand. Maar die vrede is er niet.

Er is niemand, niemand, die dezen vrede over zijn leven reeds voleind ziet stralen.

En van die geen God hebben, zegt het Woord zelfs: den weg des vredes kennen ze niet. De menscheit bezit niet alleen dien vrede niet, maar ze weet niet eens, welken weg ze in moet slaan, om dien te verkrijgen.

De menschen praten wel van vrede — op hun conferenties, en na het beëindigen van een gewapend conflict, en in de neutrale pers, die vooral straks in de Kerstdagen allerlei stichtelijken onzin over den vrede van het Christuskind en de Christus-gestalte debiteeren zal, om daarmee voor een paar dagen bij wijze van narcose zielen wijs te maken, dat ze inderdaad vrede hebben.

Maar als de narcose, en de belooft van het Midwinterfeest, even heidensche naam als het heid-

ensche kerstfeest onzer moderne wereld zonder God en zonder Jezus, den Zoon van God, geweken is, dan worden de menschen misschien weer een beetje nuchter en eerlijk tegenover zichzelf — en stemmen in den werkelijkheidszin onzer tijden het den ouden apostel een beetje verlegen toe: ja, den weg des vredes, dien kennen wij niet.

In dat eenzame Judeesche bergstadje echter heeft door inspiratie des Geestes de oude priester den tegenhang gezongen van dat lied der wanhoop... dat het Kindeke, dat geboren wordt, de Opgang uit de hoogte, gekomen is, „om onze voeten te richten op den weg des vredes”.

Dat is het wonder van Jezus den Heere, dat Hij de voeten van Zijn volk op den weg des vredes richt.

Op den weg, die naar den vrede voert. Christenen zijn op weg naar den vrede. Ze zijn er nog niet. Den voleinden vrede hebben ze nog niet, maar ze zijn er heen op weg. Stap voor stap nader naar den vrede. De gunst van het aangezicht van hun God schijnt reeds over hen heen, meer, naarmate ze maar met het aangezicht reizen naar Jeruzalem.

De mensch zonder God heeft geen perspectief in zijn leven, omdat hij den weg des vredes niet kent; een tijdlang meent hij wel, toekomst en uitzicht te hebben; maar als eindelijk de realiteit der dingen zich aan hem voordoet, dan ontdekt hij, dat er geen perspectief meer is.

Maar als Jezus Christus, de Opgang uit de hoogte, in het leven van dien mensch verschijnt, dan komt er het diepe en wijde perspectief, want dan gaan de voeten op den weg des vredes. Nader naar den eeuwigen en rijken vrede, die nu reeds zijn stralen werpt over het gelaat en tot diep in de ziel.

Denkt ge niet, dat ze op dat pad zingen van de wegen des Heeren, zelfs in wereldcrisis en levensleed?

Want dat is het wonder, de ontdekking, die elk Christen doet, vooral nu, in de geweldige crisis, die de volken slaat; de ontdekking, dat de weg des vredes anders is, dan hij vroeger weleens had gedacht.

Vroeger, in de voorbije tijden van de hoogconjunctuur, ja, toen meenden we zoo'n beetje, dat de weg des vredes natuurlijk liep langs voorspoed en weelde. Ja, wel ook langs een kerkelijk en godsdienstig en christelijk leven, en een leven in de vreeze Gods misschien wel. Maar, noodzakelijk was dan toch ook het hebben en houden en zoo mogelijk vermeerderen van de luxe, die de voorspoed ons had gepermitteerd en waarop wij ons leven hadden ingesteld.

En heden doen vele Christenen een wonderlijke ontdekking: de weg des vredes loopt niet door de weelde; en voorspoed is daarvoor niet onafwijsbaar noodig.

Voor velen kan ik het nog anders zeggen: ze doen de ontdekking, dat ze in de dagen, die gingen, van den weg des vredes op zijpaden waren weggedoeld.

En nu, in dagen van druk, merken ze, dat de weg des vredes de kruisweg is. Moelijk te gaan, ja, maar over het soms gebogen hoofd glanst de zon van den vrede; hijgend onder de moeilijk geworden reis komen ze heden nader tot God.

Totdat eindelijk hun voeten staan in de poort van Jeru-Salem, de stad des vredes.

Dan zingen zij, in God verblijd,
Aan Hem gewijd,
Van 's Heeren wegen.

C. B.

Een klacht van Ds J. J. Buskes.

De dwaas-pompeuze manier, waarop de eindredacteur van het weekblad „Woord en Geest” zich telkens (met enkele andere redacteurs), en nog onlangs behalve tegen Dr H. Colijn (en de grondslagen zijner staatkunde) ook tegen mij (en mijn door hem met geen vinger aangeraakte beschouwingen) heeft uitgelaten, op eigen gelegenheid, of achter den breeden rug van een ander (b.v. Dr K. H. Miskotte) zou mij allen lust benemen, op wat dit blad zegt acht te geven, indien ik slechts de verhouding van dit blad tot mij persoonlijk zag. Omdat ik evenwel nog geen enkel blad heb gezien onder deze al te smalle verhouding, blijf ik wel degelijk acht geven op wat in „Woord en Geest” staat. En als ik het nodig vind, blijf ik er over spreken ook. Zelfs wanneer het dezen eindredacteur betreft, die overigens niet al te veel aanleiding geeft, om tegen zijn beschouwingen op te treden, al verbeeldt hij zich, blijkens zijn publieke verzekering, heusch, dat K. S. de kolommen van „De Reformatie” niet vol zou krijgen, als er geen eindredacteur van „Woord en Geest” was... o zelfkennis!

Maar als dan bovendien het geval zich voordoet,

dat men met een anderen redacteur van gemeld orgaan te doen heeft, in dit geval met Ds J. J. Buskes, dan valt het te gemakkelijker, zich nog eens met dit orgaan bezig te houden — terwille van de zaak, die men in 't oog val, zoodra men den engpas van de persoonlijke relatie uitgeleden is.

Ik zal daarom even stilstaan bij wat ik dezer dagen van de hand van Ds J. J. Buskes aantrof in „Woord en Geest”. Ds Buskes sprak daar over het bekende protest, dat Karl Barth heeft laten hooren tegen degenen, die in Duitschland de kerk achter den wagen van Adolf Hitler spannen willen, tegen het doen en drijven der z.g. „Duitsche Christenen”, die in den beruchten Arierparagraaf de Joden, ook als ze tot Christus bekeerd zouden zijn, achteruit zetten, en op die manier een streep halen door het woord van Paulus, dat Christus „onze vrede” is, door n.l. de afscheidingsmuren tusschen Joden en Heidenen af te breken, zoodra ze zich tot Hem bekeeren. Ds Buskes meent, dat men aan dit moedig protest van Barth de volle aandacht schenken moet, ook als men tegen hem bezwaar heeft, temeer, omdat het uitkomen voor een eigen overtuiging in Duitschland grooten moed vereischt. En nu oordeelt, gelijk blijkt, Ds Buskes, dat er ook zijn, die dezen moed van Karl Barth maar niet eerlijk willen erkennen.

Als hij daarmee bezig is in zijn betoog, lezen wij het volgende:

Wanneer verder een hoogleeraar in de theologie in een groote vergadering, waar tegen Fascisme en Nationaal-Socialisme getuigd wordt, zegt, dat de dialectische theologie van Barth hier eigenlijk de groote schuldige is en over het protest van Barth geheel zwijgt — ook in zijn weekblad daarover permanent zwijgt — dan is dit toch inderdaad een symptoom van zeer groote theologische bekrompenheid, tegelijkertijd ook van zeer groote ondankebaarheid.

Dan is een man als Prof. Grosheide, die ondanks zijn principiële bezwaren tegen Barth zijn groote waardeering uitspreekt voor zijn moedig optreden tegen de „Duitsche Christenen”, royaler.

Men mag zooveel bezwaren hebben als men wil, wij zullen op het oogenblik allen God moeten en mogen danken voor wat Hij de Duitse Kerk in een van de voor haar meest beslissende momenten in den persoon van Karl Barth geeft.

Toen ik deze woorden las, vermoedde ik aanstonds, dat ik zelf erin bedoeld zou zijn. De vergadering, waarvan gewag gemaakt wordt, zou dan de groote meeting zijn, waar ik onlangs voor sprak te Rotterdam, de meeting van Anti-Revolutionairen, die men in de groote nieuwe Doelenzaal niet bergen kon, en die daarom een tweede plaats van samenkomst moest zoeken in de Westerkerk, Ammanstraat; de Heer Schouten voerde daar het woord, en ik; tevens, in de Westerkerk nog, Ds M. van Grieken. Om evenwel zekerheid te hebben, vroeg ik Ds Buskes, of mijn vermoeden juist was. Deze was zoo vriendelijk, mij onmiddellijk te antwoorden. Den brief laat ik hier grootendeels volgen:

Amsterdam-Zuid, 11 December 1933.

Hooggeachte Professor.

Inderdaad heb ik U bedoeld. 'k Heb Uw naam niet genoemd, omdat ik aan onze lezers niet den indruk wilde geven, dat het gaat tegen iemand van de oude Geref. Kerk. U hebt waarschijnlijk wel gemerkt, dat ik 't polemiseren — wat de verhouding der Kerken betreft — wat moe ben geworden. Ik kan Uw methode van polemiseren in dit opzicht wel waardeeren, maar ik kan U niet volgen.

Laat ik U nog dit mogen zeggen.

In den loop der jaren ben ik tot de ontdekking gekomen, dat ik in mijn kritiek op Uw en anderen Barth-beoordeling inderdaad onbillijk ben geweest. 'k Geloof nog altijd, dat mijn kritiek een element van groote waarheid bevat. Maar ik zie in, dat het onjuist van mij was, Uw veroordeeling en afwijzing van Barth uitsluitend te verklaren op de door mij voor enkele jaren gebruikte manier.

'k Hoop dat, wanneer er aanleiding toe is, in „W. en G.” nog wel eens te zeggen. Intusschen moogt U er, wanneer U dat wilt, gebruik van maken. 't Staat dus nu voor mij zoo, dat ik de kritiek handhaaf, maar dat ik er steeds meer van overtuigd ben geworden, dat er voor U en anderen heel zakelijke motieven zijn, die U er toe brengen, Barth af te wijzen.

Wat mijn laatste artikel betreft, wil ik U nog zeggen, dat het mij inderdaad verbaasd en verdriet gedaan heeft, dat U over 't protest van Barth in „De Reformatie” gezwegen hebt — ik lees „De Reformatie” geregeld en heb er niets van gelezen — terwijl U ook in Uw rede te Rotterdam, van welke „De Standaard” een breed verslag gaf over Barth's protest — toen inderdaad het eenig principiële op dit oogenblik — geen woord gezegd hebt.

U moogt van dezen brief het gebruik maken, dat U noodig oordeelt.

Met hoogachting,

Uw dw.,

(w.g.) J. J. BUSKES Jr

Uit dezen brief liet ik op verlangen van den schrijver één passage weg, welke betrekking heeft op een derde. Overigens nam ik hem, naar be- komen verlof, in zijn geheel op.

Ik zou er het volgende op willen antwoorden:

Kampen, 13 December 1933

Hooggeachte Ds Buskes,

Voor uw brief, die meer meedeelde, dan ik U vroeg, ben ik U dankbaar. Vergun mij, hetgeen ik er op antwoorden wil, in enkele punten saam te vatten.

i.) de erke
onbilli
de doo
houdir
geleg
Geest
lezers
deel, c
vaardig
hij zo
gezind
lend o
Miskot
Colijns
over
met
der e
schrey
voor d
gelegd
niet al
hoorn
ging ov
en ing
Barth
getoon
vankel
zoo eer
ligen, d
dankba
van ee
lerde, s
tegemoe
maaien
van ver
komen
U. Wan
laten, d
hiermee
2.) U
het onj
cholo
zeker g
rigens
voor d
trachtte
en „W
en Ds J
Barth u
verklaa
berst
verschij
vaak
farizeis
in de l
het woe
uw bla
ten te
„Asser
daar m
heel, ge
het trot
boven a
die m.
zake, b
zijds g
gezichts
aliteit”.
niet. Ma
er over
mijzelf
geraken
3.) In
geen t
over d
zien va
socialist
ten aan
zie hier
gedacht
het ero
van een
cipieele
rupt, ze
kende l
reactie
gemeen
deel va
komen,
voor we
stemmin
felle re
theore
thans n
door he
vaandels
— waar
laatste p
der dial
„christel
NIET M
toen ver
Was
in te ga
Karl B
er niet
geda
wil Bar
opgekon